

Allerede indledningsvis fastslår forfatteren, at han har valgt den noget ubestemte titel, fordi hans mål er analytisk og ikke deskriptivt. Det gør naturligvis ikke bogen mindre pretentios, og selvom den får sin berettigelse netop af denne grund, opfylder den næppe forventningerne. Det skyldes blandt andet, at dens kritik og dens fortolkning trods hensigten ikke danner nogen organisk helhed. Diskussionen af forgængernes opfattelser fylder urimeligt og foregår for ofte på andres autoritet. Særligt forstemmende virker forfatterens opgør post festum med Henri Pirenne¹.

Wm. Barks egen fortolkning nærmer sig selv det uhistoriske ved sin personligt prægede betoning af det nybrud, folkevandringsfolkenes teknologiske standard fører med sig efter kejsertidens stagnation. Dette aspekt, som iøvrigt f. eks. også Lynn White har beskæftiget sig med², er vel korrekt, men næppe tilstrækkeligt sikkert placeret i sin tidsmæssige sammenhæng. Den tidligste middelalders tekniske udfoldelse har jo først og fremmest sin betydning i den store rydningsproces og i skabelsen af de militære elementer af det feudale samfund. Hvad der derimod straks har mindre interesse, er forfatterens — sikkert stærkt tidsbetonede — overbevisning om, at den klassiske oldtids forfald følgelig ikke er noget beklagelsesværdigt fænomen.

E. Ladewig Petersen.

Skønt T. F. Touts gamle fremstilling af Englands historie i perioden 1216—1377 (i W. Hunt and R. L. Poole: *A Political History of England*, vol. III, London 1903) i kraft af sin forfatters autoritet endnu i mange henseender er overordentlig brugbar, repræsenterer *M. McKisacks* behandling af det 14. århundrede (*The Fourteenth Century, 1307—1399. (The Oxford History of England, ed. by sir George Clark, vol. VI, Oxford 1959), xix + 598 sider*) en meget velkommen fornyelse bl. a. fordi dens horisont efter sagens natur er bredere. Yderligere fremtræder dette bind i højere grad end F. M. Powicke's fornemme syntese af det 13. århundredes historie som en systematik af de sidste generationers forskningsarbejde. Det giver den det standardformat, som Oxfordserien forudsætter, ved sin grundighed, sin redelighed og sin

¹ Er det iøvrigt helt berettiget at hævde (s. 4), at forskere som Marc Bloch, Alfons Dopsch, Gunnar Mickwitz, Michael Rostovtzeff og Henri Pirenne, der stærkest har taget til orde mod det traditionelle syn, fortrinsvis har virket nedbrydende uden at opbygge nogen ny løsning?

² Lynn White: *Technology and Invention. (Speculum XV (Cambr., Mass. 1940))*, som Bark iøvrigt ikke citerer, men hvis grundsyn kan minde om hans.

klarhed. Der kan måske være grund til her at fremhæve forf.s velafbalancerede fremstilling af Edward II.s forhold til de engelske baroner og af de vigtige *Ordinances* fra 1311 (s. 12 ff.); hans redegørelse for den omstridte *Modus tenendi Parliamentum*, hvis engelske version — som det oftest sker — får prioriteten, og som dateres til ca. 1316—24, men H. G. Richardsons og G. O. Sayles afvigende datering og vurdering citeres loyalt (s. 183 f.); og endelig kan man fremdrage den velafbalancerede skildring af »det gode Parlament« i 1376 og revolten i 1381 (s. 384 ff.).

Medens forfatterens bedømmelse af Edward II — udover naturligvis T. F. Tout's grundlæggende monografi — overvejende støtter sig til det materiale, den anonyme, men absolut samtidige *Vita Edwardi Secundi* fremlægger, savner man en tilsvarende vejledning for sønnen. Ikke destomindre hører vurderingen af Edward III til bogens mest originale islæt, en vurdering som allerede på grund af Oxfordseriens autoritet sikkert vil komme til at øve betydelig indflydelse.¹ Og hvor samtidens reaktioner ganske klart afspejler den engelske overklasses forargelse over Edward II.s eccentricke hobbies og over favoriseringen af personer som Peter Gaveston og the Despencers, sporer vi ingen spændingsmomenter af denne art under sønnens regering; hvor Edward II.s adfærd havde krænket det engelske aristokratis elementæreste sociale og politiske begreber, deler Edward III dem uden forbehold. Det portræt, McKisack tegner af denne konge, beror fortrinsvis på en kasuistisk undersøgelse, og resultatet er en skikkelse, der i alle henseender opfylder senmiddelalderens ridderideal, således som vi kender det fra Johan Huizingas og Sidney Painters analyser.

Edward III.s forhold til den engelske højadel formede sig tilsyneladende ret gnidningsfrit, sikkert netop fordi han delte dens fordomme. Det er utvivlsomt dette fænomen, der forklarer både samtidens lovprisning af kongen og William Stubbs negative dom over ham. Forsåvidt som Edward III opfylder sin samtids kongeideal, er McKisacks nyvurdering en sund reaktion. Den rent historiske vurdering må naturligvis også inddrage andre momenter. Det er således indlysende rigtigt, at Edward III.s finans- og handelspolitik ikke, som man undertiden tidligere har været tilbøjelig til at mene, afspejler nogen landsfaderlig beskyttelsesidé, men at uldhandelens organisation og den spirende klædeindustri blandt andet er produkter af en politik, der tjente helt andre formål. Dette komplicerede samspil kommer på grund af bogens dispo-

¹ Forf. har siden motiveret sin opfattelse nærmere i sin James Bryce Memorial Lecture: Edward III and the Historians (*History, Journal of the Historical Association*, vol. XLIII (London 1960), 1-15).

sition iøvrigt næppe helt til sin ret. På tilsvarende måde er forfatterens velvillige bedømmelse af Edward III.s taktiske begavelse naturlig på baggrund af den omvurdering, han foretager. Det forekommer mig dog unødvendigt at fremhæve muligheden af, at kongen kan have taget ved lære af sin faders skæbnesvangre fejltagelser.

Det nye billede af Edward III fører til den i og for sig ikke uberettigede konsekvens, at hans kongemagt på mange måder repræsenterer et antiklimaks til Henrik III.s sejge kamp mod det engelske aristokrati og Edward I.s håndfaste styrkelse af sin magt. Edward III accepterer stort set de vilkår, de engelske baroner havde forlangt af faderen i en form for samarbejde. McKisack fremhæver med rette, at det sikkert har været denne omstændighed, der forklarer, at kongen kunde samle det engelske folk om sig i et nationalt samarbejde mod Frankrig, og at det engelske samfund i modsætning til det franske kunde gå med til at stille sine ressourcer til rådighed for kampen mod Frankrig. Selvom man således kan diskutere enkeltheder i McKisacks nyvurdering af Edward III, må hans rekonstruktion som helhed karakteriseres som overbevisende, og hans fremstilling må modtages med taknemmelighed som et up to date standardværk.

E. Ladewig Petersen.

Den amerikanske historiker professor W. K. Jordans bog *Philanthropy in England 1480—1660* (Allen a. Unwin, 1959, 410 sider) er et pionerarbejde, som paakalder betydelig interesse. Mig bekendt har ingen hidtil forsøgt at foretage en kombineret tvær- og længdesnits undersøgelse og analyse af denne art. Formaålet fremgaar klart af undertitlen *A Study of the Changing Pattern of English Social Aspirations*. Professor Jordan har valgt at søge et tidsrum belyst, i hvilket det var venteligt, at donationer ville faa et andet mønster, idet den første periode, han vælger at belyse, er senkatolicismens — dog ført helt frem til 1540. Han slutter med perioden 1640—1660, om hvilken det kunne ventes, at revolution, borgerkrig, puritanisme og Cromwellianisme satte sit særlige præg.

Det af ham nyttede kildemateriale er stort, men maa vel dog betegnes som ensidigt. De endnu intakte arkivfonde fra the »pre-rogative courts« i Canterbury og York er blevet eksploiterede. Af alle testamenter, hvis gyldighed her er blevet prøvede, er alle bestemmelser om donationer blevne ekstraherede for ialt 10 grevskaber, dækkende ca. en trediedel af England. Vigtigt og afgørende